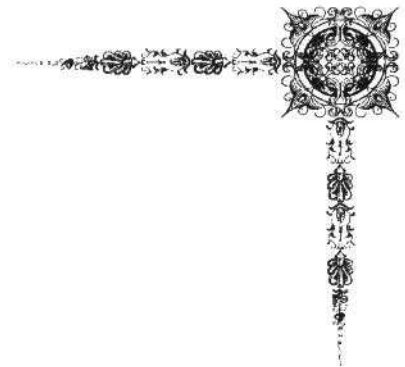

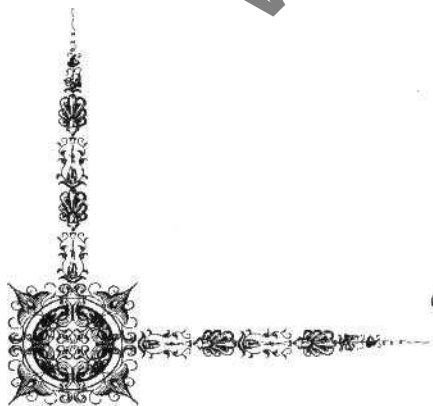
امامت اهل بیت علیهم السلام

از دیدگاه

قرآن و روایات

www.eltab.ir

علی ربانی گلپایگانی

مدرسنامه: ربیع گیلانگی، علی، ۱۳۳۴ - Ali-Rabbāni Golpayagān
عنوان و نام پدیدآور: امامت اهل بیت (ع) از دیدگاه قرآن و روایت / علی ربیعی گیلانگی.

مشخصات نشر: قم: نشر راند، ۱۳۹۶.

مشخصات ظاهری: [۳۵۲ص].

شابک: ۲۰۰۰۰ ریال ۹-۸۴-۹۵۷۸-۶۰۰-۹۷۸:

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یگانگی: کتابخانه

موضوع: امامت

موضوع: Imamate

موضوع: امامت - جنبه‌های قرآنی

موضوع: Imamate - Qur'anic teaching

موضوع: امامت - احادیث

موضوع: Imamate - Hadiths

موضوع: امامت - نفعیه‌ها و ردیه‌ها

موضوع: Imamate - Apologetic works

ردیف کتابخانه: ۱۳۹۶ ۸BP۲۲۳/۲

ردیف کتابخانه: ۲۹۷/۴۵

شماره ثبت: ۴۸۹۱۵۴۸۰

شناسنامه کتاب

نام کتاب: امامت اهل بیت (ع) از دیدگاه قرآن و روایات
مؤلف: علی ربیعی گیلانگی
ناشر: راند
نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۶ / قم
تیراژ: ۵۰۰ نسخه
طرح جلد: حسن جنبه زاده
حروفچین و صفحه آرا: عطاء الله حسینی
شابک: ۹-۸۴-۹۵۷۸-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۲۰,۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است

مرکز پخش: انتشارات راند: قم: ۰۹۱۹۷۴۶۳۱۳۳

فهرست مطالب

پیش گفتار.....	۱۳
فصل اول: آیه تطهیر و امامت اهل بیت پیامبر ﷺ.....	۱۹
مقدمه.....	۱۹
گفتار اول: مفهوم شناسی اهل بیت.....	۲۰
گفتار دوم: مصداق شناسی اهل بیت.....	۲۰
نظریه اختصاص به همسران.....	۲۲
نظریه جمع میان همسران و اهل کذا.....	۲۴
نظریه اختصاص به اهل کساء.....	۲۶
گفتار سوم: عصمت اهل بیت.....	۳۳
مفهوم رجس.....	۳۳
تحقق اراده الهی.....	۳۴
فصل دوم: آیه اولی الامر و امامت اهل بیت ﷺ.....	۴۵
مقدمه.....	۴۵
گفتار اول: توضیح مفردات آیه.....	۴۶
گفتار دوم: اقوال مفسران درباره اولی الامر.....	۵۲
الف) دیدگاه مفسران اهل سنت.....	۵۲
ارزیابی.....	۵۵
ب) دیدگاه مفسران شیعه.....	۵۸

❁ امامت اهل بیت (علیهم السلام) از دیدگاه قرآن و روایات

۵۸	تقریر اول
۶۰	تقریر دوم
۶۰	گفتار سوم: اولی الامر، امامان اهل بیت اند
۶۱	گفتار چهار: پاسخ گویی به اشکال ها
۷۱	فصل سوم: آیه «صادقین» و امامت اهل بیت (علیهم السلام)
۷۱	مقدمه
۷۱	گفتار اول: مفهوم شناسی صدق
۷۳	گفتار دوم: صدق شناسی صادقین
۷۵	ارزیابی اقوال
۷۸	گفتار سوم: عصمت صادقین
۷۸	۱. تلازم پیروی مطاع با عصمت
۷۸	۲. تلازم علم به صحت بودن صادقین با عصمت
۸۰	۳. پرهیزگاری و نیاز به پیشوای معصوم
۸۱	گفتار چهارم: صادقان معصوم در احادیث اسلامی
۸۵	صادقین و صدیقین
۸۷	نکته پایانی
۹۱	فصل چهارم: آیه مؤذت و امامت اهل بیت (علیهم السلام)
۹۱	مقدمه
۹۳	گفتار اول: بیان مفاهیم و مفردات آیه
۹۸	ارزیابی
۹۹	گفتار دوم: اقوال و آراء
۹۹	۱. درخواست یاری و ترک دشمنی از قریش
۱۰۲	۲. درخواست یاری از انصار
۱۰۳	۳. تبلیغ و هدایت به مقتضای رابطه خویشاوندی
۱۰۴	۴. حسن معاشرت با خویشاوندان (صله ارحام)

۱۰۴	۵. مودت طاعات و تقرب به خداوند.....
۱۰۶	۶. مودت خاندان پیامبر ﷺ.....
۱۰۶	طرفداران.....
۱۱۳	گفتار سوم: روایات فریقین و اعتبار سنجی آنها.....
۱۱۳	الف) روایات اهل سنت.....
۱۱۷	ب) روایات شیعه.....
۱۲۵	گفتار چهارم: اعتبار سنجی روایات و پاسخ به شبهات.....
۱۲۵	شبهه اول.....
۱۲۵	پاسخ.....
۱۲۶	شبهه دوم.....
۱۲۶	پاسخ.....
۱۲۸	شبهه سوم.....
۱۲۸	پاسخ.....
۱۳۰	شبهه چهارم.....
۱۳۰	پاسخ.....
۱۳۱	شبهه پنجم.....
۱۳۱	پاسخ.....
۱۳۲	شبهه ششم.....
۱۳۳	پاسخ.....
۱۳۴	شبهه هفتم.....
۱۳۵	پاسخ.....
۱۳۵	شبهه هشتم.....
۱۳۶	پاسخ.....
۱۳۶	نکته پایانی.....
۱۳۷	گفتار پنجم: تبیین دلالت آیه مودت بر امامت اهل بیت علیهم السلام و پاسخ به شبهات.....
۱۳۸	۱. وجوب محبت و افضلیت.....
۱۳۹	اشکالات ابن تیمیه.....

۱۴۰	پاسخ.....
۱۴۲	۲. وجوب محبت و وجوب اطاعت.....
۱۴۵	اشکالات ابن تیمیه.....
۱۴۵	پاسخ.....
۱۴۶	اشکالات دهلوی و آلوسی.....
۱۴۷	پاسخ.....
۱۵۰	فصل پنجم: حدیث ثقلین و امامت اهل بیت علیهم السلام
۱۵۰	مقدمه.....
۱۵۱	گفتار اول: حدیث ثقلین.....
۱۵۳	گفتار دوم: اعتبار حدیث ثقلین.....
۱۵۸	گفتار سوم: دلالت حدیث ثقلین بر امامت اهل بیت علیهم السلام
۱۵۸	الف) قرینه مقام.....
۱۶۰	ب) وجوب پیروی از اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله
۱۶۴	گفتارهایی از عالمان اهل سنت.....
۱۶۵	ج) عصمت اهل بیت علیهم السلام
۱۶۶	د) افضلیت اهل بیت.....
۱۶۷	هـ) ولایت امیر المؤمنین علیه السلام در حدیث ثقلین.....
۱۶۸	و) حدیث ثقلین و آیه اولی الامر.....
۱۶۹	گفتار چهارم: اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله چه کسانی اند؟.....
۱۷۳	پاسخ به یک اشکال.....
۱۷۳	افشای یک مغالطه.....
۱۷۷	فرضیه اجماع اهل بیت.....
۱۷۸	ارزیابی.....
۱۷۹	گفتار پنجم: پاسخ به شبهات.....
۱۷۹	الف) شبهه روایات معارض.....
۱۷۹	پاسخ.....

۱۸۴	ب) شبهه شورای مهاجران و انصار.....
۱۸۴	پاسخ.....
۱۸۵	گفتار ششم: وجود امام زمان علیه السلام
۱۹۰	فصل ششم: حدیث سفینه و امامت اهل بیت علیهم السلام
۱۹۰	مقدمه.....
۱۹۱	گفتار اول: تعابیر مختلف حدیث سفینه.....
۱۹۲	گفتار دوم: بررسی سند حدیث سفینه.....
۱۹۴	شبهه ابن سیمه بر حدیث سفینه و پاسخ آن.....
۱۹۵	شبهه ناصرالدین آلاناز بر حدیث سفینه و پاسخ آن.....
۱۹۶	تضعیف عطیه عفی و پاسخ آن.....
۱۹۹	تضعیف حسن بن ابی حمزه و پاسخ آن.....
۲۰۰	تضعیف طرق حدیث ابی در و پاسخ آن.....
۲۰۳	خلاصه بحث درباره سند حدیث سفینه.....
۲۰۴	گفتار سوم: مفاد و مدلول حدیث سفینه.....
۲۰۴	۱. «مشبّه به».....
۲۰۵	۲. «مشبّه».....
۲۰۵	۳. «وجه شبهه».....
۲۰۶	لوازم و نتایج تشبیه در این روایت.....
۲۰۶	۱. وجوب اطاعت مطلق از اهل بیت علیهم السلام و حرمت مخالفت با آنان.....
۲۰۶	۲. عصمت اهل بیت علیهم السلام
۲۰۷	۳. افضلیت اهل بیت علیهم السلام بر سایر امت.....
۲۰۸	۴. امامت اهل بیت علیهم السلام
۲۰۸	گفتارهایی از برخی عالمان اهل سنت.....
۲۱۰	گفتار چهارم: پاسخ به اشکالات.....
۲۱۰	۱. ناممکن دانستن تمسک به اهل بیت علیهم السلام
۲۱۰	پاسخ.....

۲. اخذ شریعت از اصحاب و اخذ طریقت از اهل بیت علیهم السلام ۲۱۱
- پاسخ ۲۱۱
۳. اجماع اهل بیت مقصود است ۲۱۵
- پاسخ ۲۱۵
۴. اهل سنت پیروان واقعی اهل بیت علیهم السلام ! ۲۱۶
- پاسخ ۲۱۶

فصل هفتم: حدیث امان و امامت اهل بیت علیهم السلام ۲۲۰

- گفتار اول: متن و سند حدیث امان ۲۲۰
۱. متن و راویان حدیث امان ۲۲۰
۲. منابع حدیث در کتب اهل سنت ۲۲۲
۳. حدیث امان در منابع شیعه ۲۲۴
۴. اعتبار حدیث ۲۲۶
- سخن نهی درباره حدیث بعد از آن ۲۲۷
- گفتار دوم: بررسی مدلول و مفاد حدیث امان ۲۲۸
- نکات مقدماتی ۲۲۸
- معنای امان، محور اصلی مدلول حدیث امان ۲۳۰
۱. نشانه بودن ۲۳۰
۲. نقش تکوینی و فاعلی داشتن در جهان ۲۳۱
۳. نقش غایی امام در نظام خلقت ۲۳۷
۴. نقش غایی اهل بیت علیهم السلام در نظام تشریعی عالم ۲۴۰
۵. جایگاه و منزلت ویژه اهل بیت علیهم السلام نزد خداوند متعال ۲۴۲
- نتیجه ۲۴۴

فصل هشتم: حدیث باب حطه و لزوم پیروی از اهل بیت علیهم السلام ۲۴۸

- گفتار اول: متن و سند حدیث باب حطه ۲۴۸
- روایت باب حطه در منابع اهل سنت ۲۴۸
- روایت باب حطه در منابع شیعه ۲۵۰

گفتار دوم: مفاد و مدلول حدیث باب حظه ۲۵۲

فصل نهم: حدیث دوازده جانشین ۲۵۸

گفتار اول: متن و سند حدیث و ویژگی های جانشینان ۲۵۸

گفتار دوم: مصداق شناسی دوازده جانشین ۲۶۱

سخنی بر پایه تحقیق و انصاف ۲۶۴

گفتار سوم: پاسخ به اشکالات ۲۶۵

اشکال اول ۲۶۵

پاسخ ۲۶۵

اشکال دوم ۲۶۵

پاسخ ۲۶۶

اشکال سوم ۲۶۹

پاسخ ۲۶۹

اشکال چهارم ۲۷۰

پاسخ ۲۷۱

اشکال پنجم ۲۷۲

پاسخ ۲۷۲

اشکال ششم ۲۷۴

پاسخ ۲۷۵

گفتار چهارم: تفسیر های نادرست ۲۷۵

ارزیابی ۲۷۷

فصل دهم: افضلیت و عصمت اهل بیت علیهم السلام در آیه و روایات صلوات ۲۸۱

مقدمه ۲۸۱

گفتار اول: معنای واژه آل ۲۸۲

گفتار دوم: دلالت آیه صلوات بر عظمت مقام و شخصیت پیامبر صلی الله علیه و آله ۲۸۲

گفتار سوم: اشتراک آل با پیامبر صلی الله علیه و آله در تکریم و تعظیم ویژه الهی ۲۸۵

گفتار چهارم: افضلیت و عصمت آل پیامبر صلی الله علیه و آله ۲۸۷

۲۹۱	گفتار پنجم: پاسخ به اشکالات
۲۹۱	اشکال اول
۲۹۲	پاسخ
۲۹۳	اشکال دوم
۲۹۳	پاسخ
۲۹۴	اشکال سوم
۲۹۴	پاسخ

۲۹۷	کتابنامه
۳۱۵	نمایه: آیات
۳۲۳	نمایه: روایات
۳۲۹	نمایه: موضوعات
۳۳۶	نمایه: اشخاص
۳۴۸	نمایه: کتابها
۳۵۰	نمایه: مکانها

پیش گفتار

امامت، در جهان بینی اسلامی از جایگاه بسیار والا و از اهمیت ویژه ای برخوردار است. به تصریح قرآن کریم، روز قیامت، انسان ها با پیشوایانشان فرا خوان می شوند: ﴿يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ أَنَسٍ بِإِمَامِهِمْ﴾^۱ ابراهیم خلیل علیه السلام پس از عبور از آزمون هایی سخت به مقام امامت ویژه نایل آمد: ﴿وَإِذِ ابْتَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ رَبُّهُ بِكَلِمَاتٍ فَأَتَمَّهُنَّ قَالَ إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ إِمَامًا﴾^۲ ابراهیم علیه السلام مقام امامت را برای ذریه خویش درخواست کرد: ﴿قَالَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي﴾ و خداوند به او فرمود که مقام امامت که عهد و پیمانی الهی است در خور ظالمان از ذریه او نخواهد بود: ﴿قَالَ لَا يَنَالُ عَهْدِي الظَّالِمِينَ﴾^۳ یعنی تنها آن دسته از ذریه او که پیراسته از ظلم اند، شایسته مقام امامت می باشند. با توجه به این که تعدی از حدود الهی، ظلم است: ﴿وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾^۴ و گناه، تعدی از حدود الهی است، لذا از آیه شریفه آن است که مقام امامت، ویژه معصومان از ذریه ابراهیم خواهد بود، همان گونه که مقام نبوت و رسالت الهی نیز به برگزیدگان از بندگان خداوند اختصاص دارد: ﴿إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾^۵، ﴿ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا مِنْ عِبَادِنَا﴾^۶

۱. سوره اسراء، آیه ۷۱.

۲. سوره بقره، آیه ۱۲۴.

۳. سوره بقره، آیه ۱۲۴.

۴. سوره بقره، آیه ۲۲۹.

۵. سوره آل عمران، آیه ۳۳.

۶. سوره فاطر، آیه ۳۲.

جایگاه والای امامت از حدیث نبوی مشهور و معتبر «من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة جاهلیة»^۱، به روشنی به دست می آید؛ زیرا بر اساس این حدیث اگر کسی بدون معرفت امام زمان خود از دنیا برود، مرگ جاهلی (در حال ضلالت) از دنیا رفته است.

«آیه تبلیغ»: ﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾^۲ و «آیه اکمال دین»: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾^۳، نیز بیان گر نقش و جایگاه برجسته امامت در جهان بینی اسلامی است؛ زیرا بر اساس روایات^۴، این دو آیه مربوط به واقعه غدیر خم می باشند که پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به فرمان خداوند، امیرالمؤمنین (علیه السلام) را به عنوان پیشوای امت اسلامی پس از خود، منصوب کرد و خطاب به مسلمانان حاضر در غدیر فرمود: «من كنت مولاه فعلي مولاه»: هر کس من مولای او هستم، علی، مولای او است. از آیه تبلیغ به دست می آید که امامت، ضامن بقای اسلام است، لذا اگر ابلاغ این فریضه الهی، از سوی پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) انجام نگیرد، گویی دیگر فرایض الهی را به مردم ابلاغ نکرده است، و آیه اکمال دین بیان گر آن است که کمال دین اسلام، با عنصر امامت تحقق یافته و نعمت هدایت الهی با امامت تمام گردیده است. این دین و آیینی مورد رضایت خداوند سبحان می باشد.

از دیدگاه امیرالمؤمنین (علیه السلام) ائمه، کسانی اند که خداوند آنان را اقوام بخش معاش و معاد خلق و ناظران و پیشوایان آنان قرار داده است و اهل بهشت یا دوزخ مردم را بر فردا، به نوع ارتباط با آنان بستگی دارد؛ کسانی که آنان را به امامت بشناسد، و ائمه نیز آن ها را به پیروی و التزام قلبی، قولی و عملی بشناسند، اهل بهشت خواهند بود، و کسانی که امامت آنان را انکار کنند و مورد انکار

۱. این مضمون با همین عبارت یا با عبارت های دیگر در منابع متعدد و معتبر فریقین آمده است. ر.ک: صحیح مسلم، ج ۳، کتاب الامار، ح ۵۴ و ۵۸ المستدرک علی الصحیحین، ج ۱، ح ۲۵۹ و ۱۰۳، مسند احمد بن حنبل، ج ۱۳، ح ۱۶۸۱۹ و ج ۱۲، ح ۱۵۳۳۶؛ مصنفات الشیخ المفید، ج ۷، ص ۱۱-۱۲، بحار الانوار، ج ۲۳، ص ۷۶-۹۵، الغدیر، ج ۱۹، ص ۴۹۲-۴۹۴، برای آگاهی بیش تر در این باره به فصلنامه انتظار موعود، شماره ۳۸، مقاله «تحلیل و بررسی مرگ جاهلی و معرفت به امام زمان (علیه السلام)» رجوع شود.

۲. سوره مائده، آیه ۶۷.

۳. سوره مائده، آیه ۳.

۴. غایة المرام، ج ۳، ص ۳۲۰-۳۴۰؛ الغدیر، ج ۱، ص ۲۱۴-۲۲۴ و ص ۲۳۰-۲۳۶.

اثمه واقع شوند، اهل دوزخ خواهند بود.^۱

این سخن امیرالمؤمنین (علیه السلام) - همان گونه که ابن ابی الحدید گفته است - به آیه شریفه ﴿يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ﴾^۲ اشاره دارد. امامان در قیامت، پیروان خود را می شناسند، هرچند آنان را در دنیا ندیده باشند، همان گونه که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قیامت، به نفع یا زیان مسلمانان شهادت می دهد، در حالی که اکثر آنان را در دنیا ندیده است، چنان که فرموده است: ﴿فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ اُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا﴾^۳. ابن ابی الحدید، سپس، روایت «من مات بغیر امام، مات میتة جاهلیة» را به عنوان شاهی دیگر بر سخن خود آورده است.^۴

مسألة امامت، همواره مورد توجه و اهتمام مسلمانان بوده و حوادث تاریخی مهمی در این باره رخ داده، و آثار علمی بسیاری در این خصوص پدید آمده و برجای مانده است. مباحث امامت در دو محور کلی انجام گرفته است: یکی مباحث کلی امامت، که مسایلی چون تعریف امامت، وجوب امامت، فلسفه امامت و ویژگی ها و شرایط امامت و راه تعیین یا تشخیص امام را دربر می گیرد و می توان آن ها را مسایل «امامت عامه» نامید، و دیگر، مباحث مربوط به مصداق یا کیستی امام که می توان آن را «امامت خاصه» نامید. آیات و روایات مربوط به مباحث امامت خاصه دو دسته اند: یک دسته، آیات و روایاتی اند که بیان گر امامت اهل بیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) می باشند، مانند آیات: «اولی الامر»، «صادقین» و «تطهیر» و روایات: «ثقلین»، «سفینه»، «امان» و نظایر آن ها، و دسته دیگر، آیات و روایات مربوط به امامت یکی از امامان اهل بیت (علیهم السلام) مانند، آیه «ولایت» و «حدیث الدار»، «حدیث غدیر» و «حدیث منزلت».

نگارنده تاکنون توفیق یافته است که دو اثر را در باب امامت عامه و خاصه به جویندگان حقیقت در باب امامت تقدیم نماید، یکی «امامت در بینش اسلامی» که مسایل کلی امامت را

۱. «انما الائمة قوام الله على خلقه و عرفاؤه على عباده، ولا يدخل الجنة الا من عرفهم و عرفوه، ولا يدخل النار الا من أنكرهم و أنكروه»

نهج البلاغه، خطبه ۲۵۲.

۲. سوره اسراء، آیه ۷۱.

۳. سوره نساء، آیه ۴۱.

۴. شرح نهج البلاغه، ج ۹، ص ۱۲۵.

مورد پژوهش قرار داده است، و دیگر، «براهین و نصوص امامت» که به تحقیق درباره برخی از براهین عقلی و نصوص امامت امیرالمؤمنین (علیه السلام) پرداخته است. مسأله مورد پژوهش در این اثر که «امامت اهل بیت (علیهم السلام) از دیدگاه قرآن و روایات» نام دارد، چنان که از نامش هویدا است، دلایل قرآنی و روایی امامت اهل بیت خاص پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، یعنی آنان که از ویژگی عصمت و افضلیت مطلق برخوردار بوده‌اند، می‌باشد. اگرچه، این مباحث در آثار پیشینیان مطرح شده است، اما با سبک و سیاقی که در این اثر مورد پژوهش واقع شده، و نکات جدیدی که در پرتو الطاف الهی، در تبیین مطالب عرضه شده است، کاری جدید به شمار می‌رود. امید است ضمن راهگشا بودن برای جوانان حقیقت در مسأله امامت، مورد عنایت و رضایت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و خاندان پاک آن حضرت باشد، به‌ویژه حضرت ولی عصر ارواحنا فداه، واقع شود، که به دلیل مظهریت آنان نسبت به عنایت و رضایت خداوند، عنایت و رضایت الهی را نیز در بر خواهد داشت.

و الله هو الهادی

علی ربانی گلپایگانی

قم - حوزه علمیه

۱۴/۹/۹۶ برابر با دهم شوال ۱۴۳۸